

1021.

31

N. 22.

F. J. Niedemann

1824

50

J. F. Wiedemann

Quae studia referuntur ad ^{Latam} humaniora, et
suntne omnino digna opera, quam
illis impendimus?

Prioris quaestionis solutio, quo laxior atque incertior huius vocis vis atque potestas est, eo minus supervacanea et superflua est. Veteres enim eadem alia in significatione utebantur, et vel nunc quidam tum latiori tum angustiori ^{e vi usurpatur} mente adhibetur. ^{Omnia} In universum eas artes et literas complecti putatur, quibus prae aliis humanitas fingatur et formatur, sensus venusti acuat, mentis intelligentia limetur, animusque ad integritatem, multum hominum amorem aliasque virtutes impellatur; universae igitur, culturae scientiae, quae homini per se neque ^{modo vel} ^{spectat} ^{ratione} ^{habita} ullius publici aut ullius vitae negotii utilis fit. At vero eadem doctus aliquis omnibus quodammodo praedicari posset, cum et opera et industria, quae versentur in addiscenda juris prudentia, medica vel quavis alia arte, mentem exercere et locupletare vique habere in animo posset. Quenam igitur sunt, quae ob altiore communis utilitatis gradum honorifico illo nomine insignitae sunt? Romani illis annuerabant poësin, rhetoricen, grammaticam, criticen, his-

toriam ^{scilicet} mathematicam universamque, quam dicunt philosophiam. Nostra aetate duplex obtinetur huius nominis significatio, in lectione, ut patetur pro omnibus literis, quibus juvenum ingenia in scholis occupantur, ut: naturae et rerum divinarum scientia, historia cum geographia et chronologia, mathematicae, philosophia, artes liberales, praecipue poësis, rhetorice et musice, linguae veteres et recentes etc. Quamquam enim harum Disciplinarum multae, humanis studiis si opponuntur, etiam sublimiores appellantur, isto de denominatione tamen non nisi de toto illarum ambitu et complexo valet. Quod si vero in earum principis et elementis subsistimus, aut fertilissimas mentisque juvenilis viribus accommodatissimas partes earum ad uberioris explicationem eligimus, universae hominum culturae inserviunt, viamque ad sublimiores artes sternunt ac muniant. - Augusti humanis ^{tatis} studiis vis eadem est, quae philologiae, et graecarum tantum romanarumque literarum notitiam complectitur. Quam quidem notitiam, quamquam amplissima videatur, tamen ad ipsam vocem, quae exprimitur, quod attinet, valde angustis finibus inclusam esse, patendum est.

34
Quamquam autem studium, quod in linguis addiscendis ponatur, non solum, sed, quod nomen illud sibi vindicare possit, tamen non modo per multum ad eandem confert, sed etiam in maturioribus institutionis annis uberius ratione, quam aliae doctrinae, linguae tradendae sunt.

Quo facilius vero statim ^{studia} notionem ^{tatis} maneam et imperfectam evitarem, pro qua humanis cum vero confundantur linguarum studio, in quo nil nisi quaedam regularum grammaticarum multitudo nec at non vocabulorum phrasiumque copia requirantur, studia humanis in arte quidem vi graecae et romanaeque litteraturae, nequaquam linguam, indicare, convulto dixi et de industria. A grammatica quidem linguae cognitione ^{incipiunt} ~~sed incipiunt~~, nequaquam vero eadem etiam finiuntur. Nam quid est, quod nos inatet ad addiscendam linguam Romanam Graecamve? Proxima causa haud dubie haec est, ut scriptores graecos Latinosque legere possimus. quos quidem qui legere atque perfecte intelligere capit, is sane ^{ad} illis legendis plurimum ^{non solum} ~~rerum~~ ^{affert} ~~quam~~ vocum singularium notitiam ^{affert} ~~conferre~~ debet. In mechanica quasi linguae structura minime acquiescat, sed interioris ejus indolem accuratius perferat, communia omnium linguarum principia, et quae

sint, graecae latinaeque propria, probe intelligat, varias
saepissime singularium vocum notiones accurate dis-
tinguat, idoque primam earum originem, inde qua-
si radicem perquirat, - Iffectum et collocationem
earum cogitationumque seriem contextam obser-
vet, ut venustatem gravitatemque inde arundam
sentire possit, necesse est. Requiritur porro, ut
ad totius antiquitatis sensum penetret, civilis
et erudite historicae monumentis operam det,
perfectam scientiam terrarum, rerum publica-
rum, divinarum atque domesticarum non
modo Romanarum Graecorumque sed omnium
populorum, quorum memoriam nobis Romani
et Graeci conservarunt, notiam sibi comparet
^{universae} integram naturae artisque intelligentiam, his
in antiquissimis mentis humanae thesauris
reperiendam, acquirat, ipsiusque sensum venu-
sti ad perfectissimarum scriptorum, oratorum
et poetarum exemplum conformet. Cum de-
nique haec opera praestantissima interjecto lon-
go temporum intervallo ac negligentia hominum,
a quibus nostrae aetati tradita sunt, fabinde
corruptae vel ^{causa} adulterinis et spurcis permixtae sint,

35
illarum studium non piget operae laboriosae,
quam criticae impendit, cuiusque subsidio, quam-
vis non ubique locorum certa et indubia, sal-
tem tamen verisimili ratione intelligit, quae
proba sint ^{nem} ~~aut improba~~, nihilque omnino, quo
locum corruptum emendare, aut loco intellecto
difficili lucem inferre possit, contemnendum
putat. Quamvis is quidem, qui huc literarum
studio, tanquam praecipuo negotio suo, vitam
non consecravit, paucissimos scriptores haec dili-
gentia perlegere possit, nemo tamen academiae
nomen prius ^{profiteri debet} quam nonnullos illorum hac na-
tione, complures cursim legent, ^{gisset} profiteri debeat.
omniumque reliquarum ^{esset} historicarum saltem cog-
nitionem sibi pepererunt. Haec enim scientia tantae
est necessitatis, ut juvenis, qui sine hac quidem
filo quasi Ariadnes immensum literarum
regnum ingredi audeat, semper verendum sit,
ne aberret, atque alteram regionem nimis ma-
lure alteram nimis fero intret. Sperare qui-
dem licet ipsi, fore ut in ipsa academia hoc
filum sibi subministraretur, ^{esse} ~~illud~~ vero, si e rho-
la jam absterit, eodem jam statim initio

novi gradii cui uti possumus. Alteram quaestio-
nem, num studia humaniora ^{tatis} opera, quam
eis impendimus, digna sint, hoc loco non nisi
litterarum graecarum romanarumque, siue an-
tiquioris ^{speculata} ~~re~~ ^{tatis} humanioris ^{de} ~~significationis~~ ^{ratione} ~~habita~~ ^{solvere} sufficiat.

Primum igitur commodum, quod ex excellentis-
simis antiquitatis monumentis proficiscitur, cer-
nitur in eo, quod eis ipsius antiquitatis, rebus
summarum ^{clarissimorumque} ~~celeberrimarumque~~ orbis terrarum
popularum eorumque morum cognitione imbu-
mur. Ne vero iudice, interpretationes in linguam
vernaculam ~~translatae~~ huic consilio parum ap-
tae. Et Doneae reperiuntur. Quod si enim scripto-
ris mentem singulis vocibus sententiarumque con-
formationibus, quoad fieri potest, reddunt, non fa-
cile quisquam est, qui, nisi linguae indolis, aspi-
dua ipsorum ^{scriptorum} ~~auditorum~~ ^{earum} lectione adspiciendus fue-
rit, ab eis sic alliciat, ut ipsas legere velit,
sin vero nostrae potius quam veteri linguae ac-
commodatae sunt, non accuratorem antiquitatis
notitiam nobis comparant, quam opera recen-
tiora. Ingenii saltem, animique indolis, ipsi linguae
intexta perditur, quo toto quasi ^{depravatus} ~~deformatus~~ ^{effrago}.

Eadem studia

Humaniora pariter non modo fontes sunt ^{doctrinarum} ~~scien-~~
tiarum, philosophicarum, eloquentiae, poësis, ma-
thematicarum, naturae historiae, medicinae, aecono-
miae multarumque aliarum vitae communis in-
servientium rerum atque artium, sed etiam grae-
stantissima adornamenta sunt, quibus omnes in-
genii humani facultates simul exerceri possunt.
Omnes cognitionis humanae formas ad hunc usum
accommodari posse quamquam negari non potest,
et non tamen quaelibet illarum omnibus omni-
no ^{naturalis} ~~naturalis~~ commodis pari modo consulit. Amae-
nitatis naturae artisque contemplatio sensum
venusti acuit atque vim imaginandi inflammatur,
attamen, eandem iudicandi facultatem memoriam-
que pariter exercere dicere non possumus. Mathe-
maticae animi attentionem exercet atque acumen
auget, historia facultatem de honesto et utili ac-
curate iudicandi conformatur, utraque autem re-
motissimam vim habet ad excitandum venusti
sensum. Omnia haec commodata, ne una quidem
animi doctrinam neglecta, simul obtulit offert ac-
curatius veterum scriptorum studium. Memoriae
eorum facilitati et tenacitati immensam vocum

notiosum phrasiumque multitudinem servan-
dam tradens, eam educt, ^{acut} iudicium, quod, quo-
tiescunque gradum facimus, sententiarum repug-
nantiam animadvertit, quarum argumenta in
utramque partem prolata, ut intelligat, utra ha-
rum repugnantium sententiarum alteri prae-
ferenda sit, ponderare debet. ^{tenque} ~~acut~~ ingenium,
quod immensis acutissime cogitationum divitiis,
et sententiarum transitusque variationibus suavis-
sima ad eandem libertatem imitando expri-
mendam alitur, inveniendo novis explicatio-
nibus novis, pro corruptis, lectionibus, sese ex-
cendi occasionem nanciscitur, imo vel perfec-
tissimis poetarum, oratorumque scriptorum de-
scriptionibus facultas imaginandi magis ma-
gisque incenditur. Praecipue autem sensu lepa-
ris, sive viva venusti, honesti et boni agniti,
praestantissima illa animi dos, quae reliquae
omnes demum frugiferae utilissimaeque fiunt,
nos vero ipsi innumerae jucundissimorum libe-
ralissimorumque sensuum multitudinis par-
ticipes reddimur, eadem, qua diximus, via
comparari potest. In veterum enim, quae classica di-

37
cantur, operibus perfectissima cuius ⁵¹⁸ ~~paucos~~ elo-
quentiae et bene scribendi ^{generi} ~~modo~~ exemplaria re-
perimus, et haec in re cernitur principatus ille,
qui his operibus communi omnium consensu conce-
ditur, et quo, quamdiu rerum humanarum feris
durabitur, auctoritatem suam conservabunt. Quo
magis autem de venusto iudicium in quavis populo
mutationi obnoxium est, eo magis ad ejusmodi
exempla nostrum ingenium ~~et~~ conformemus ne-
cesse est. Nostri studium in artibus liberalibus et
scribendi genere semper novas proferat formas, quae nullo
modo omnes probandae et incorruptae esse possunt,
et decimo aut vigesimo. quaque annos dominans
et communis de venusto et deformi opinio per-
mutatur, et ingenii proventum, antea probatis-
simorum suavisissimorumque, dignitati pretiaque
multum detrahit. Quae cum ita sint, quomodo
juvenis, unicuique sensui excipiendo facilis, nisi
optima illi subministraris exempla, errare et
deviare poterit?

Peterum scriptorum lectio juveni porro ob in-
tentationem, quam non postulat, sed exigit, per-
magna affert commoda. Nam in intento la-
barandi studio cernitur officium ab ipsa natura

homini impositum; atque ^{pro} imprimis ei, qui
^{lit} literis operam navat. Difficultates autem in ad-
 discendis linguis veteribus, explicandisque scriptis
 in ipsas praestantissimas operibus nobis abviae
 necessario requirunt, ut omnes ingenii facultates
 efficaces sint, et suavitatis, quae redundant, mag-
 nitudine impediunt, quo minus defatigantur.

Non minoris denique utilitatis est studium
 istud, ^{si ad illa usperis, quae} ratione habita illius, quod conferat ad hone-
 stam animi indolem conformandam. Sunt qui-
 dam, qui contrariam nobis opinionem suadere ve-
 lint, nec erubescant, dicti sui ^{argumentum} demonstrationem
 e singulis quorundam praetorum fœdis et ob-
 scenis locis deducere, quamvis vero fertilem
 agrum, quia subinde etiam viticam protulit, non
 censibus sterilem, neque ideo de benefica solis luce
 dubitabis propterea, quod nonnullas in ipso ma-
 culas confexisti, illarum iudicium absurdum jure
 meritoque putabis. Integrorum librorum ad dis-
 trictam morum disciplinam compositorum, et prae-
 stantissimarum a plurimis poetis totius inser-
 tarum cogitationum atque sententiarum aut
 utilissimarum historicorum observationum,
 quibus omnibus in multarum certe juvenum

animis semina sparguntur fructuosissima, hoc
 loco mentionem facere operae pretium esse non
 censes, cum haec omnia cuique sine partium
 studio iudicanti plane nota sint.

Haec quidam commoda ^{hunc} omnia, quae memoratimus
 sufficiunt ad urgendam ^{et} hanc ^{et} literaturae formam ^{et} utilitatem, tan-
 quam universae culturae scientiam. Omnibus, ^{quam idoneae ad}
 qui inferioribus hominibus altiare scientiae gradu ^{et} universum in
 praestare et antecellere cupiunt, ad exsequendum nec
 consilium mirum quantum prodest. At vero inter
 omnes hominum ordines, non facile ullus reperitur,
 qui majori ^{quam} ardentiori ^{vel} studio ad illam incumbere
 debeat, ^{et} eruditus. Ipsa ^{et} academiae sublimiore
 disciplinae, quibus ad comparanda vitae fortitudinis
 subsidia operam navamus, aequae parum accurate et
 exquisitae addisci possunt, ^{et} rari, nisi succum e
 radicibus acceperint, vireant ac florescant. Proob-
 scure cultari minime sufficit ^{in explicandis sacris scriptis verba de verbo} ^{et} textum ^{et} facientem ^{et} explicationem ^{et} primo
 ad verbum transferre posse, opus potius est, ne mul-
 ta illarum ipsi non minus obscura et repugnantia quam
 illis, quibus eadem interpretetur, videantur, ut pro-
 priam ^{et} hominum mores cogitantique rationem
 probe intelligat. Jurisconsulto, ad interpretandas
 leges veterum, non modo Latinae et Graecae linguae
 scientia, sed etiam cum Romanarum historia, iuribus

moribus et consuetudinibus familiaritate quos ad.
Sed et theologiae igitur quam juris cultus cum
litterarum Romanarum ^{tatis} cultore in veterum scrip-
torum explicatione, tanquam communis eaeque gra-
visimo ^{suo} ipsarum negotio, occupati sunt, eujus feli-
cissimum successum, quo accuratior illius cognitio
in philologorum scholis imbuti sunt, eo majorem
cum fiducia sperare possumus. Medico denique enu-
merae jam Graecae originis voces, in variis artis
salutaris disciplinis occurrentes, aliquando magis
linguae scientiam injungunt, at vero nonnul-
li praeterea repertiuntur inter Graecorum et Ro-
manorum scriptores, qui non solum ab artis
historiam sed illius etiam praecepta et doctrinae
maximae medico sunt gratitatis maximique pen-
deris.

Lubentissimus igitur animo liberalissimus cuique juveni
voluptatem, et commodam, quae e studiis humaniorum
~~et~~ ^{atque} nascentur, concedamus, atque commiseratione
dignam putemus verum, qui negotiarum onere af-
flictus, quo minus juventutis oblectatione non-
nunquam sibi revoce, impeditur. Felicissimus
autem is mihi est, qui, iisdem ut privatus,
muneris officio tenetur.